

LA PARET

Alícia Díaz Sáez

V Premi Vila de Mutxamel 2021

«Si hi ha un acte d'amor, aquest és la memòria».

MONTSERRAT ROIG

Els colps començaren de bon matí; eren secs, forts i feien trontollar les tasses i gots del rebost. Antònia deixà caure el ganivet i les bajoquetes que estava preparant i acudí al pati de darrere d'on provenien els sorolls. Duia els cabells encara negres lligats en un monyet, vestia amb brusa estampada amb petites flors blanques quasi imperceptibles sobre un color gris i mentre marxava amb passos ràpids s'eixugava les mans en el pic del davantal que duia al damunt de la falda. En eixir al corral no va veure res d'estrany però seguien els cops en la paret del fons, la que limitava amb la casa del rector. Els bàtecs del cor i el nerviosisme d'Antònia es calmaren perquè va pensar que hi estarien fent obres.

Tornà a la cuina ja amb el pas tranquil i el pensament ocupat en el record de la família que abans vivia en aquella casa amb la qual compartia una paret mitgera. Era de l'Evarist, un ugetista nascut al poble però que havia treballat de fuster a la ciutat, d'on vingué ja casat a muntar un xicotet taller que atenia tot el món que hi acudira. Era un bon home, tenia una llibreta on anotava els pagaments a compte que li feia la gent que no podia pagar-ho tot de colp. Arreglava apers del camp, reparava cadires, anava per les cases canviant les frontisses de les portes, i construïa uns bressols molt bonics i pràctics que s'adaptaven al creixement dels xiquets amb un engranatge que ell havia inventat. Antònia recordava quan venia per casa i després d'arreglar alguna cosa, s'enredava a parlar de política amb Bernat: que si els treballadors per ací, que si el sindicat per allà... Es va presentar a les eleccions tot proclamant entre llauradors, peons i treballadors les seues idees socialistes, però la nova organització de la Casa del Poble no agradà els rics, els quals no volien escoltar res d'igualtat ni de moviments obrers. Pocs mesos després, en esclatar la guerra, igual que molts altres homes, s'allistà tot deixant la dona i un fill al poble.

Ella, que era de la capital, no participava de les activitats polítiques del seu marit, tampoc no anava al camp, però es mudava totes les vesprades per eixir a passejar amb el fill. Era rossa, blanca de pell i molt prima i allò que tenia totes les dones sorpreses era que duia les ungles pintades, també les dels peus: es notava que era moderna i encara que era de nom Dionísia, es feia dir Denís. Parlava molt bé amb paraules de persona educada; a poc a poc es va saber que

havia treballat en uns grans magatzems molt elegants de la capital i que sabia de costura. Les vesprades de dissabte mentre els homes feien la partideta al bar, algunes de les dones s'ajuntaven a sa casa on ella els ensenyava revistes que li enviaven per correu amb dones bellíssimes, primes i amb vestits i roba estrofolària d'estampats florals i colors lluents. Era com la finestra a un món que, encara que lluny de les seues possibilitats, en realitat era només a pocs quilometres del seu poble. I allò que més agradava a totes eren les fotografies de banyistes amb vestits de bany escotadíssims que ninguna no havia vist mai. A poc a poc, es va fer amb la gent, però tenia aquell posat especial de la gent de ciutat que la feia ser diferent.

Evarist, com molts altres homes, no tornà de la guerra i la dona hagué d'anar-se'n amb uns familiars que tenia a Saragossa perquè passà a ser considerada com a forastera i dona d'un "roig". Els cacics no li tenien especial estima, ben al contrari, si algun dia arribava llet o carn al poble, casualment s'esgotava quan li arribava el torn.

A poc a poc anà aprimant-se, els cabells se li enfosquieren i ja no eixia a passejar. Alguna nit Antònia havia pensat en portar-li alguna cosa, però no ho va fer mai. La por que algú la vera pegar la volta al carrer i trucar a la seua porta, la paralitzava per complet i s'obligava a fer fugir eixes idees, perquè encara que ella sí que era del poble, també era dona d'un "roig" i no podia arriscar el benestar de la seua família. Quan començà l'estiu vingueren uns familiars en cotxe, el carregaren amb alguns atifells de roba i isqueren del poble per no tornar. La casa quedà buida i ningú obrí la boca quan li la donaren al nou rector que enviaren des d'Albacete.

Era major, amb cara rodona i molt blanca, es notava que no havia treballat al camp i caminava tot dret fent voleiar les faldes de la sotana. No es feia amb la gent però tots acudien a l'església a missa de diumenge per escoltar-lo: no estava la cosa com per a faltar-hi. Va vindre amb una neboda prima i esquerra que s'encarregava de les feines de casa i des que s'havien instal·lat no havien parat de fer reformes: canviar la porta d'entrada, posar una aixeta amb piqueta al menjador, instal·lar un bany amb vàter i dutxa a la part del corral, penjar quadres de sants i verges que es van trobar al magatzem de l'Ajuntament... i ara aquells colps que presagiaven novetats en l'estructura original de la casa.

Antònia que vivia en una casa més xicoteta no entenia la necessitat de tanta reforma per a un home sol: era una casa com moltes del poble amb dues ales perquè tenia habitacions als dos costats, un gran menjador amb fumental, una cuina amb pou al costat i un corral on es podia guardar el bestiar a l'aixopluc de l'oratge. Clar que el rector no tenia animals però havia fet portar unes hamaques i una taula, que Antònia imaginava situades sota la llimera que recordava haver vist quan alguna vegada havia anat a veure les revistes de Denís. Era en aquella part on no paraven els colps.

Un de més fort feu retornar el pensament d'Antònia al moment actual i isqué al corral: un forat de la grandària del quadre que tenia damunt del llit havia aparegut a la paret i continuava fent-se més gran. Ara sí que pegà la volta per fora de casa sense por que la veren, entrà a la casa del rector sense trucar i s'encarà als obrers que colpejaven. Els seus crits els feren parar però no s'astoraren, ells només feien el que els havia manat don Andrés, li digueren, havien de tirar la paret a terra i fer-ne una de nova un poc més enllà. Antònia enrogí de còlera, els esperonà a que deixaren les ferramentes i els amenaçà:

- ¡No podeu fer això! ¡És el meu corral! ¡Esteu entrant en ma casa! –i marcava els possessius amb contundència alhora que es portava la mà al pit.
- Parla amb el rector –contestaren els obrers tot aprofitant el moment per a descansar però sense sufocar-se-. Nosaltres no fem res més que el que ens ha manat.

La neboda aparegué per darrere amenaçant-la de cridar a la guàrdia civil per haver entrat a sa casa.

- Jo sí que cridaré els civils perquè qui ha entrat sense trucar sou vosaltres – retrucava Antònia. On està Don Andrés?
- A l'església però ja t'ho dic jo que no et servirà de res perquè té tots els permisos per a obrar.

L'acompanyà o més bé l'espentà cap a l'eixida per assegurar-se que se n'anava. No podia ser, havia d'haver-hi algun error. El seu pare havia comprat una xicoteta casa tot engrandint-la i millorant-la amb el pas dels anys. Tenia els papers de propietat que son pare havia fet davant notari quan ella i Bernat es casaren.

L'església no estava lluny però encara així Antònia acabà davant la seua porta envoltada per alguns dels veïns que la veren caminar amb el pas ràpid mentre els mig contava l'incident. Alguns decidiren acompanyar-la perquè els semblava realment injusta la situació, d'altres per veure com responia aquell rector de fora i uns quants, simplement per avorriment.

Antònia entrà respectuosament, es mullà les mans amb l'aigua beneïda de la piqueta i va fer el gest de genuflexió en passar davant l'altar. Don Andrés es trobava a la sagristia acompanyat d'un escolà que l'ajudava en la preparació de la missa. Encara que la ràbia la dominava, va aguantar-se-la per tal de començar amb bon peu mentre li besava la mà que el rector allargava sempre a manera de salutació.

- Buenos días, Antonia ¿Qué te trae por aquí a estas horas?
- Buenos días, Don Andrés –havia pres el costum per respecte de parlar castellà amb el rector, però d'immediat li isqué el valencià de manera natural -els obrers que estan en sa casa m'han fet un forat a la paret del corral i diuen que vostè els ho ha manat. Eixa paret dona al meu corral i volen llevar-me'n un tros.
- Antònia, no tienes motivo para preocuparte porque todo es legal, -va dir amb to suau i fins i tot melós- tengo permiso del Ayuntamiento y los obreros te construirán una pared nueva y más fuerte.
- Però diuen que uns metros més endavant i el corral és meu igual que la casa. Vosté no té dret a.....
- Espera Antonia, cuidado con lo que dices, -el to de veu li va canviar per complet, endreçà el cos i alçà el dit índex com quan feia el sermó dels diumenges- tengo todo el derecho a ampliar la casa de acuerdo a las necesidades de un representante de la Iglesia del pueblo. No eres tu quién para decir si tengo o no derecho a nada.
- És injust tinc els papers on s'especificuen els límits de la casa i del corral que vostè està ocupant.

- Los límites de las casas no los pones tu, sino la autoridad y aquí la autoridad es el alcalde, quien precisamente me sugirió que hiciera esta reforma para conseguir más espacio.
- Vosté no està fent-ho bé i ho sap. No té dret a canviar les parets d'una casa que a més no és seua.
- Vigila tus palabras Antònia, no te beneficia en nada ponerte en contra mía. Además si no estàs conforme, ve al ayuntamiento y habla con el alcalde. Yo no tengo más que decir. Adiós, que tengas un buen día. –Es girà d'esquena i continuà plegant la casulla que tenia al calaix.
- Això no quedarà així, tinc la raó de la meua part! –contestà Antonia sense amagar la ira que l'embargava.

Isqué de pressa sense mirar la gent que havia entrat a l'església amb ella i que ara la miraven intentant esbrinar quin seria el següent pas. A la porta, quan ja el rector no podia veure-la, li esclataren les llàgrimes i hagué d'aturar-se: s'adonà en aquell moment que la tensió i l'ansietat que li havia provocat aquell incident es traduïa ara en un fort cansament i una deixadesa que li impedia moure's. On havia d'anar? Què havia de fer ara? Qui la podia ajudar? El grup de veïns estava dividit: els homes havien fet rotgile un poc més enllà de la tanca de l'església perquè aquell moment d'emotivitat els desconcertava, mentre que les dones s'havien acostat a Antònia tot dient-li paraules consoladores que en el fons ninguna es creia.

- Tot s'arreglarà! No patisques, el rector és bona persona! Ànim, la raó està de la teua part!

Quan el desànim i les llàgrimes es calmaren tot deixant una xicoteta esclatxa en el seu pensament, trobà que efectivament havia de parlar amb l'alcalde, però no podia anar així, vestida de qualsevol manera i amb els ulls rojos de plorar. S'acomiadà de les dones i se n'anà a casa per buscar la roba adequada. Li feia por anar a parlar amb l'alcalde, era el cacic que havia denunciat el seu marit en acabar la guerra. Bernat no s'havia mogut del poble perquè amb dona i tres filles s'havia lliurat d'anar al front, però s'havia quedat amb l'encàrrec de protegir la Casa del Poble mentre durara el conflicte. Els milicians van fer pujar els cacics al camió per marxar cap al front després de deixar-los a la ciutat amb les autoritats republicanes.

Bernat amb el fusell que li havien prestat, els despedí a la porta de la Casa del Poble. Fou aquesta imatge l'última que va veure Don Ramon, l'actual alcalde, des de dalt del camió i en tornar vencedor de la guerra a recuperar el poder que segons ell li pertanyia, no dubtà a assenyalar Bernat com a un dels republicans que havia de ser castigat. No van poder fer res, ara l'existència d'una família a mantenir no va servir d'atenuant: primer a la plaça de bous amb altres republicans, on Antonia pogué visitar-lo per portar-li menjar i algunes peces de roba, i després a la presó de la Corunya, des d'on només per les escasses cartes que rebia podia tenir-ne notícies.

Què podia esperar de parlar amb Don Ramon? Sabia que tenia raó però també era conscient que estava en mans d'aquell que havia testimoniado contra el seu marit, d'aquell a qui havia de fer bona cara per tal que li donara treball. Malgrat aquest pensament decebedor, s'arreglà i es va dirigir cap a l'ajuntament.

Ja el devien haver avisat perquè se'l trobà a la porta amb un posat greu i fins i tot provocador.

- M'han dit que has anat a molestar Don Andrés amb reclamacions i crits.
- He anat a reclamar el que és meu. El rector està obrant al corral de ma casa i vol apropiarse'n d'una part.
- Don Andrés té tots els permisos en regla per ampliar la casa rectoral i a tu no et fa falta tant d'espai. Quasi diria que no necessites un corral perquè has hagut de vendre el burro i ja no tens ningú que faça ús dels apers del camp. He pensat que no et sabria mal col·laborar amb l'autoritat i cedir uns pocs metres al rector que tant es preocupa per la gent del poble.
- Però quan Bernat torne necessitem tindre un corral i un espai per guardar la collita, i...
- A saber quan tornarà Bernat! Precisament tinc a la taula del despatx l'informe que em demanen des del penal sobre la conducta dels familiars. No voldràs que s'allargue el seu temps de condemna, veritat?

Aquestes paraules augmentaren el pols d'Antònia alhora que la feien emmudir per complet. De sobte ho veié tot clar: no trauria res de profit, ben al contrari, Don Ramon li estava mostrant fins a on arribava el seu domini i les

conseqüències que comportaria la seua protesta. Va tancar amb força els llavis, abaixà el cap i es girà sense dir ni adeu.

Mentre retornava a casa es recordà d'Evarist per segona volta en aquell dia: on s'havien quedat els seus ideals de justícia social? I li vingué al cap la figura de Denís pujant al cotxe el dia que hagué d'abandonar la casa i el poble perquè ningú va solidaritzar-se amb la seua situació per por a les represàlies. Qui l'ajudaria a ella?

El coratge que l'havia moguda fins ara l'abandonà de colp. Ningú del poble s'arriscaria a posar-se de la seua part, ningú gosaria portar la contraria al totpoderós alcalde. Només era una dona i, a més, la dona d'un "roig" condemnat i empresonat, que havia d'empassar-se l'orgull i la dignitat per conservar la mísera vida que portava amb els seus. Però aquella paret del fons del corral que d'ara endavant tindria davant els seus ulls cada dia, l'ajudaria a no oblidar-se'n mai.